

Tres aventuras
del Roman de Rainart

© 2017 Réseau Canopé
(établissement public à caractère administratif)
Téléport 1 @ 4 - BP 80158 - 86961 Futuroscope Cedex
www.reseau-canope.fr
ISBN : 978-2-240-04635-2
Director de publicacion : Gilles Lasplacettes
Empaginacion : Cap'Ôc

Tres aventuras del Roman de Rainart

Tèxtes adaptats en occitan lengadocian
per Sèrgi Carles
en partent d'un trabalh de recèrca
d'Hélène Biu,
mèstra de conferéncias en linguistica medievala
e filologia romana de l'UFR de lenga francesa,
Universitat Paris-Sorbonne

Pistas d'acompanhament pedagogic en linha
sus <http://capoc.crdp-aquitaine.fr>

un

Los cambajons d'Isengrin

Los cambajons d'Isengrin

Un jorn qu'èra malaute e tot plen de poires¹,
Rainart² arribèt a cò de son oncle.

Isengrin li diguèt :

— Rainart, de qué as ? Te vesi plan malfotut³ ?

Rainart li respondèt :

— Soi malaute.

— Veire, car nebot, as manjat uèi ?

— Non pas, senhor, ai pas enveja de res.

— Levatz-vos, Dòna Hersent, aprestatz-li una
astilha⁴ de dos ronhons⁵ amb una mèlsa⁶, diguèt
Isengrin.

.....
1. **poire**: 1. liquide mai o mens espés, rossèl, que se forma sus una
plaga enfectada. 2. biçòls contenen de poire *sin.* **florons** – fr. *furoncle*.

2. **rainart** (forma medievals de **rainard** en occitan d'ara) : 1. mamifèr
carnivòr vesin del can, del pelatge ros, fin caçaire 2. òme rusat *sin.*
guèine, rainal, mandra.

3. **malfotut,-uda** : malaute (*fam.*).

4. **astilha** : broqueta ont s'espinta de trocets de carn per los far rostir
sus una grasilha.

5. **ronhons** : organes del pòrc que se pòdon manjar rostits en astilha
– fr. *rognons*.

6. **mèlsa** : organe del pòrc – fr. *rate*.

Rainart se sesíá, lo cap baissat, soscaire¹, que son oncle aviá faches los cambajons. Levèt un bricon² lo cap e vegèt los tres cambajons penjats a la fusta pus nauta. Tot sorrissent als cambajons, diguèt :

— Es plan nèci lo que vos a meses aquí! Ailàs, car oncle Isengrin, i a tantes vesins malvolents³! Tal o tal pòt veire vòstres cambajons amont e ne voler

.....
1. **soscaire** : (**soscar** : pensar, reflexhir.) que sosca.

2. **un bricon** : un pauc – *sin.* un **bocin**, un **brighalh**.

3. **malvolent,-a** : qu'a de marridas intencions per qualqu'un.

sa part. Destrigatz-vos¹ de los despenjar² e disètz que los vos an panats.

— Lo que los i veirà, te garantissi qu'es pas prèste de ne tastar! respondèt Isengrin.

Alara Rainart se metèt a rire :

— Poiretz pas empachar que qualqu'un vos'n demande.

— Daissatz estar! respondèt Isengrin. Ai pas fraire, nebot o neboda que li'n donèssi lo mendre bocin.

O disiá per Rainart coma per son paire, per sa femna e per sa maire.

Rainart espèret pas un bèl brieu³ per tornar a l'ostal d'Isengrin, d'amagat, del temps qu'aqueste dormiá.

Desacaptèt lo cobèrt sul minal⁴ e s'esperforcèt⁵ de tal biais que ne tirèt los tres cambajons.

.....
1. **se destriugar** : far pus rapidament una causa – *sin.* **s'afanar, se despachar**.

2. **despenjar** : atrapar quicòm de penjat a un clavèl per una paret, a una lata, a una fusta.

3. **un bèl brieu** : longtemps.

4. **minal** : la cima de la teulada.

5. **s'esperforçar** : far totes los esfòrces que cal per arribar a çò qu'òm vòl.

Los emportèt al seu ostal, los abocinèt, e los estremèt per la palha de son lièch.

Isengrin, que s'èra levat matin, vegèt que li avián descobèrt l'ostal e panats los cambajons.

— Ai, Dòna Hersent, nos an engarçats òrrament¹.

Ela, sauta del lièch coma una falorda², tota nuda, espelofrida³.

— Mon Dieu, çò ditz, qual a fach aquò ? Quina pèrda e quin prejudici⁴!

Sabon pas qual suspicar⁵, pòdon pas que se daissar anar a la colèra.

Après manjar, Rainart se venguèt espacejar⁶ al lor ostal, tot regaudit⁷. Trobèt son oncle en grand marriment⁸.

— Mon oncle, qu'avètz ? Vos vesi soscaire e emmaliciat.

.....

1. **òrrament** : d'un biais òrre, que provòca la repulsion.

2. **falord** : un pauc fòl.

3. **espelofit,-ida, espelofrit,-ida** : qu'a lo pel en desòrdre.

4. **prejudici** : tòrt o pèrda causats a una persona.

5. **suspicar** : aver de rasons bonas o marridas de pensar qu'una persona es l'autor d'una malafacha.

6. **s'espacejar** : se passejar e se distraire.

7. **regaudit,-da** : qu'espròva de gaug, de jòia.

8. **marriment** : estat de grand malcontentament e de granda pena, d'aclapament.

— Car nebot, ne sabi ben lo perqué. Mos cambajons son perduts, totes tres, e ne soi malcorat¹ e en colèra!

— Mon oncle, çò ditz Rainart, es aquò que vos cal dire per carrièras, qu'avètz perduda aquela viande². Aital degun vos'n vendrà pas mai demandar, ni parent, ni amic, ni amiga.

— Car nebot, vertat es, los ai perduts, e ne soi aterrat³.

— Jamai ai pas ausidas de farivòlas⁴ aital! respondèt Rainart. Un tal se planh, qu'a pas brica mal. Sabi ben que los avètz estremats⁵ perque vos mesfisatz de vòstres parents, de vòstres amics.

.....
1. **malcorat,-ada** : qu'es descoratjat e espròva de malcontentament.

2. **viandas** : 1. carns. 2. tota las denadas cultivadas per noïrir òmes e bèstias.

3. **aterrat,-ada** : qu'espròva una granda paura *sin.* **aclapat**.

4. **farivòlas** : dires, prepaus leugièrs sens portada.

5. **estremar** : 1. metre una causa dins un endrech ont se conservarà *sin.* **recaptar**. 2. rescondre una causa.

— Anem, çò ditz lo lop, te trufas de ieu ? Pel respècte que debes a l'arma¹ de ton paire, creses pas çò que te disi ?

— Disètz, disètz totjorn, çò ditz Rainart.

— Rainart, cresi que viratz canturla², çò ditz Dòna Hersent. S'aviam pas perduts aqueles cambajons, jamai auriam pas mençonada³ una tala excusa.

— Dòna, çò ditz Rainart, sabi ben que ne sabètz fòrça dins los afars de rusa e d'engana. Pasmens, avètz de pèrda, lo vòstre ostal es descobèrt : disètz qu'es d'aquí que los vos an panats !

— Per Dieu, Rainart, es aital que s'es passat.

— Es çò que vos cal dire, respond Rainart.

— Rainart, ai pas enveja de rire. Soi aterrat de los aver perduts ; avèm agut un grand prejudici.

Sus aquò, Rainart se n'anèt tot gaujós⁴, e los autres demorèron a se plànher. Aiçò foguèt un dels aprendissatges de Rainart.

.....
1. **arma** : lo sofle de vida distinguit del còrs dins la tradicion crestiana e considerat immortal. *I a pas una arma, i a pas arma que viva* : i a pas degun.

2. **virar canturla** : pèrdre la rason, lo cap.

3. **mençonar** : 1. parlar d'una causa. 2. parlar de causas e d'autras.

4. **gaujós,-osa** : qu'espròva de gaug, de jòia.

Aprenghèt tantas rusas e torns que faguèt un escach¹ de malafachas² a son oncle e a d'autres.

.....
1. **un escach** : un mont, fòrça, bèlcòp.

2. **malafacha** : accion marrida (panar, far mal).